

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મેઘ સિંઘ

વિરુદ્ધ

પંજાબ રાજ્ય

સપ્ટેમ્બર ૧૫, ૨૦૦૩

[માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી દોરાઈસ્વામી રાજુ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી અરિજીત પાસાયત]

નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ એક્ટ, ૧૯૮૫-કલમ ૧૫, ૨૦, ૩૪, ૫૦ અને ૫૪-અપીલ કરનારને પોલીસ પક્ષ દ્વારા પકડવામાં આવ્યો હતો કારણ કે તે પ્રતિબંધિત ચીજવસ્તુઓ ધરાવતી બંદૂકની થેલીઓ પર બેઠો જોવા મળ્યો હતો-ટ્રાયલ કોર્ટે દોષિત ઠેરવ્યો હતો અને અપીલ કરનારને સજા

સંભળાવી હતી પરંતુ અન્ય સહ-આરોપીઓને શંકાનો લાભ આપીને નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા-ઉચ્ચ અદાલતે દોષિત ઠેરવ્યો હતો અને એવી સજાને સમર્થન આપ્યું હતું કે જ્યાં સુધી તેનાથી વિપરીત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી સભાન કબજો ધારવામાં આવે છે-અપીલ પર, સભાન કબજો અને માત્ર કબજોની પ્રકૃતિ વિશે જાગૃત થયા વિના કબજો જરૂરી-એકવાર કબજો સ્થાપિત થઈ જાય છે જે દાવો કરે છે કે તે કબજો ન હતો. સભાન કબજાએ તેને સ્થાપિત કરવું પડશે કારણ કે કબજામાં આવવું તેના વિશેષ જ્ઞાનની અંદર છે-માત્ર કબજો જ નહીં પરંતુ સભાન કબજો સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો છે અને તેનાથી વિપરીત બતાવવામાં આવ્યું નથી-જેથી, પ્રતીતિ અને સજાને સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે.

કલમ ૫૦-લાગુ પડવી, ફક્ત વ્યક્તિની વ્યક્તિગત તપાસના કિસ્સામાં લાગુ પડે છે અને તે વાહન અથવા કન્ટેનર અથવા થેલી અથવા પરિસરની તપાસ સુધી વિસ્તરતું નથી-વર્તમાન કેસમાં જોગવાઈઓનું પાલન કરવાનું કોઈ મહત્વ નથી કારણ કે ત્યાં કોઈ વ્યક્તિગત તપાસ કરવામાં આવી ન હતી.

વ્યવહાર અને કાર્યવાહી-ફોજદારી કેસોમાં સમાનતા-એક જ કેસમાં બે અથવા બે આરોપીઓના તારણો વચ્ચે એક વધારાની અથવા અલગ હકીકત તફાવત

કરી શકે છે-સમગ્ર પાસાને એક જ નોંધપાત્ર વિગત દ્વારા બદલી શકાય છે, જે ફોજદારી કેસોમાં વધુ સ્પષ્ટ છે કારણ કે સંલગ્નતા હકીકત આધારિત છે.

શબ્દો અને શબ્દસમૂહો- "સભાન કબજો"-નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ એક્ટ, ૧૯૮૫ ના સંદર્ભમાં અર્થ.

પેટ્રોલિંગ ફરજ પરના એક પોલીસ પક્ષે ખસખસ ભરેલી બોરામાં બેઠેલા ત્રણ લોકોની ધરપકડ કરી હતી.અપીલકર્તાની સ્થળ પર જ ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને અન્યની પછીની તારીખે ધરપકડ કરવામાં આવી હતી.ટ્રાયલ કોર્ટે અપીલકર્તાને નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ એક્ટ, ૧૯૮૫ની કલમ ૧૫ હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યો હતો અને સજા સંભળાવી હતી; જોકે, તેણે અન્ય લોકોને શંકાનો લાભ આપીને નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા.ઉચ્ચ અદાલતે અપીલ પર દોષિત ઠેરવવા અને સજાને સમર્થન આપ્યું હતું.તેણે એ અરજીને નકારી કાઢી હતી કે અપીલકર્તાની અગાઉની તારીખે ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને પ્રતિબંધિત ચીજવસ્તુઓનો કોઈ સભાન કબજો ન હતો.કાયદાની કલમ ૫૦ પણ લાગુ પડતી ન હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું કારણ કે અપીલકર્તાની કોઈ વ્યક્તિગત શોધ નહોતી થઈ.આથી આ અપીલ કરવામાં આવી છે.

અપીલકર્તાએ દલીલ કરી હતી કે સભાન કબજો સાબિત થયો નથી; તે દોષિત ઠરાવવામાં આવેલા સહ-આરોપીઓથી અલગ પાયા પર ન રહી શકે, જેમને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે; અને કાયદાની કલમ ૫૦ની જરૂરિયાતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું.

સામાવાળાએ દલીલ કરી હતી કે કાયદાની કલમ ૫૪ પાછળના તર્કને લાગુ કરીને, જ્યારે ભૌતિક કબજો સ્થાપિત થાય છે, ત્યારે સભાન કબજાની ધારણા થાય છે; કે માત્ર સહ-આરોપીની નિર્દોષતા પી!. !આર. એસ. એન. એ અપીલકર્તાને નિર્દોષ ઠેરવવાનું પરિબળ ન હોઈ શકે; અને તે કે કોઈ વ્યક્તિગત શોધ ન હોવાથી કાયદાની કલમ ૫૦ નો કોઈ ઉપયોગ નથી.

અરજી નામંજૂર કરતાં કોર્ટે ઠેરવ્યું કે :૧. જ્યાં સુધી કબજો જરૂરી માનસિક તત્વ સાથે જોડવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, એટલે કે સભાન કબજો અને કબજાની પ્રકૃતિ વિશે જાગૃતિ વિના માત્ર કબજો નહીં, ન્યુકોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ એક્ટની કલમ ૨૦ આકર્ષિત થતી નથી.[૭૨૫-ડી]

૨. "કબજો" અભિવ્યક્તિ એક બહુરૂપી શબ્દ છે, જે વિવિધ સંદર્ભોમાં વિવિધ રંગો ધારણ કરે છે અને સંદર્ભમાં વિવિધ પૃષ્ઠભૂમિમાં વિવિધ અર્થો લઈ શકે છે.કબજો ભૌતિક અથવા રચનાત્મક હોઈ શકે છે.જે વ્યક્તિને ભૌતિક કબજો

આપવામાં આવે છે તે તેને કોઈ અન્ય વ્યક્તિની સત્તા અથવા નિયંત્રણને આધિન રાખી શકે છે."કબજો" શબ્દનો અર્થ કબજો મેળવવાનો કાનૂની અધિકાર થાય છે.[૭૨૫-E, ૭૨૫-G, H]

સુપ્રિટેન્ડેન્ટ એન્ડ રિમેમ્બ્રાન્સર ઓફ લીગલ અફેર્સ, પશ્ચિમ બંગાળ વિ. અનિલ કુમાર ભુન્જા એન્ડ ઓરસ, એ. આઈ. આર. (૧૯૮૦) એસ. સી. ૫૨ અને ગુણવંતલાલ વિ. ધ સ્ટેટ ઓફ એમપી, એ. આઈ. આર. (૧૯૭૨) એસ. સી. ૧૭૫૬ પર આધાર રાખ્યો હતો.

અવતાર સિંહ અને અન્યો ઓઆરએસ. વી.પંજાબ રાજ્ય, (૨૦૦૨) ૭ એસ. સી. સી. ૪૧૯, વિશિષ્ટ.

હેલ્થ વિ. ડ્રોઉન, (૧૯૭૨) ૨ ઓલ. ઈ. આર. ૫૬૧ (એમ. એલ.); સુલિવાન વિ. અર્લ ઓફ કેટનેસ, [૧૯૭૬] ૧ ઓલ. ઈ. આર. ૮૪૪ (ક્યુ. બી. ડી.) નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૩.૧ "સભાન" શબ્દનો અર્થ થાય છે કોઈ ચોક્કસ હકીકત વિશે જાગૃતિ.તે મનની એક સ્થિતિ છે, જે ઇરાદાપૂર્વક અથવા હેતુપૂર્વક હોય છે.એકવાર કબજો સ્થાપિત થઈ જાય તે પછી જે વ્યક્તિ દાવો કરે છે કે તે સભાન કબજો ન હતો

તેણે તેને સ્થાપિત કરવો પડશે કારણ કે કબજો મેળવવો તેના વિશેષ જ્ઞાનમાં છે.કાયદાની કલમ ૩૫ કાયદામાં ઉપલબ્ધ ધારણાને કારણે આ સ્થિતિને વૈધાનિક માન્યતા આપે છે.કલમ ૫૪ની દ્રષ્ટિએ પણ આવી જ સ્થિતિ છે, જ્યાં ગેરકાયદેસર ચીજવસ્તુઓના કબજામાંથી ધારણા પણ મેળવી શકાય છે.
[૭૨૫-F, ૭૨૬-B, C]

૩.૨ વર્તમાન કેસમાં માત્ર કબજો જ નહીં પરંતુ સભાન કબજો પણ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો છે અને તે દર્શાવવામાં આવ્યું નથી કે તે કાયદાની કલમ ૩૫ અને ૫૪ ની તાર્કિક પૃષ્ઠભૂમિમાં સભાન ન હતું. [૭૨૬-D]

મદન લાલ અને એન. આર. વી.હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય, [૨૦૦૩] ૬ સ્કેલ ૪૮૩, તેના પર નિર્ભર હતું.

૪. કાયદાની કલમ ૫૦ માત્ર વ્યક્તિની વ્યક્તિગત શોધના કિસ્સામાં જ લાગુ પડે છે.તે વાહન અથવા કન્ટેનર અથવા થેલી અથવા પરિસરની તપાસ સુધી મર્યાદિત નથી.તેથી, વર્તમાન કેસમાં તેની જોગવાઈઓનું પાલન ન કરવું મહત્વનું છે [૭૨૬-E-F]

ત્યારબાદ પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ બલદેવ સિંહ, જે. ટી. (૧૯૯૯) ૪ એસ. સી. ૫૯૫ આવ્યા હતા.

કલેમા તુમ્બા વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અબ્ર, જે. ટી. (૧૯૯૯) ૮ એસસી ૨૯૩ અને ગુરબક્સ સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, [૨૦૦૧) ૩ એસસીસી ૨૮ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૫. એક વધારાની અથવા અલગ હકીકત બે કેસમાં તારણો વચ્ચે અથવા એક જ કેસમાં બે આરોપી વચ્ચે તફાવતની દુનિયા બનાવી શકે છે. દરેક કેસ તેના પોતાના તથ્યો પર આધાર રાખે છે અને કેસ અને બીજા કેસ વચ્ચે નજીકની સમાનતા પૂરતી નથી કારણ કે એક નોંધપાત્ર વિગત સમગ્ર પાસાને બદલી શકે છે. તે ફોજદારી કેસોમાં વધુ સ્પષ્ટ છે જ્યાં ચુકાદાની કરોડરજુ હકીકત આધારિત હોય છે. [૭૨૭-બી, સી]

અવતાર સિંહ અને અન્યો ઓઆરએસ. વી. પંજાબ રાજ્ય, [૨૦૦૨) ૭ એસ. સી. સી. ૪૧૯, વિશિષ્ટ.

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન:

ફોજદારી અપીલ નંબર ૪૫૨/૨૦૦૩.

૧૫ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી. ૭.૨૦૦૨ સી. આર. એલ. માં પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટ. એ. નંબર ૫૭-એસબી/૨૦૦૦.

અપીલકર્તા માટે ત્રણ મલ્હોત્રા અને પ્રેમ મલ્હોત્રા (એસસીએલએસસી).

સામાવાળા માટે બિમલ રોય જાડ.

કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

અરજદાર-મેઘ સિંહ દ્વારા નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ એક્ટ, ૧૯૮૫ (ટૂંકમાં 'એક્ટ') ની કલમ ૧૫ હેઠળ તેમની દોષિતતા પર સવાલ ઉઠાવતી અપીલને પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના વિજ્ઞાન સિંગલ જજ દ્વારા વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી.તેમણે વર્તમાન અપીલમાં તેની કાયદેસરતા પર સવાલ ઉઠાવ્યા છે.

ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા સુનાવણી દરમિયાન જે વિવાદ ઊભો થયો છે તે નીચે મુજબ છે:

તારીખ ૨૨/૨/૧૯૯૩ પર, ધરમગઢ પોલીસ સ્ટેશનના પ્રભારી (PW ૧/B) એસ. આઈ. ચનાન સિંહની આગેવાની હેઠળની પોલીસ ટુકડી પેટ્રોલિંગ ડ્યુટી

માટે ધરમગઢ ગામથી ગટર તરફ કાચા રોડ પર જઈ રહી હતી અને જ્યારે તેઓ ઈંટ ભક્તી પાસે પહોંચ્યા, ત્યારે બચન સિંહનો પુત્ર સાંતા સિંહ તેમને મળ્યો અને પોલીસ ટુકડીમાં જોડાયો. જ્યારે પોલીસની ટુકડી ગટરથી થોડી દૂર હતી, ત્યારે તેમણે ત્રણ વ્યક્તિઓને બારની થેલીઓ પર બેઠેલા જોયા. તેમાંથી બે ઘટનાસ્થળેથી ભાગી ગયા હતા અને ત્રીજા આરોપી-અપીલકર્તા મેઘ સિંહની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. તેમણે બલદેવ સિંહ અને પિંછુ તરીકે ભાગી ગયેલા લોકોના નામ જાહેર કર્યા હતા. સ્થળ પરથી ખસખસ ભરેલી પચીસ થેલીઓ મળી આવી હતી. ૨૫૦ ગ્રામના બે નમૂના. દરેક થેલીમાંથી લેવામાં આવ્યા હતા અને નમૂના લીધા પછી, થેલીનું વજન ૩૬ કિલો હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું. ૫૦૦ ગ્રામ. દરેક. તમામ પચાસ નમૂનાઓ અને ખસખસની ૨૫ થેલીઓને 'સી. એસ.' સીલ સાથે સીલ કરવામાં આવી હતી, જેનો ઉપયોગ કર્યા પછી એચ. એસ. મિથુ સિંહ (પીડબ્લ્યુ-૨) ને સોંપવામાં આવી હતી. સાંતા સિંહ સહિત સાક્ષીઓ દ્વારા પ્રમાણિત રિકવરી મેમો એક્ટિવિટી પીસી દ્વારા કેસની મિલકતનો કબજો લેવામાં આવ્યો હતો. રુકાના આધારે PE પ્રદર્શિત કરો. એફ. આઈ. આર. પ્રદર્શન પી. ઈ./૧ નોંધવામાં આવ્યું હતું. સ્થળ પરથી ભાગી ગયેલા બલદેવ સિંહની ૨૭.૨.૧૯૯૩ પર અને પિંછુ સિંહની ૧૦.૩.૧૯૯૩ પર ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. કેસ પ્રોપર્ટી પોલીસ સ્ટેશન, સુનામ (પીડબ્લ્યુ-૩) ના એસ. એચ. ઓ. બલદેવ સિંહ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવી હતી, જેમણે તપાસની ચકાસણી કરી હતી અને તેને 'બી. એસ.' સીલ સાથે સીલ કરી હતી. રાસાયણિક તપાસ પર,

નમૂનાઓ ખસખસના ભૂસના હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું, અહેવાલ એક્ટિવિટી પીકે.

ટ્રાયલ કોર્ટે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાને ધ્યાનમાં લીધા પછી ચુકાદો આપ્યો હતો કે અપીલકર્તા-મેઘ સિંહ સામેના આરોપો સ્થાપિત થયા છે; તે મુજબ તેમને કાયદાની કલમ ૧૫ હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યા હતા અને તેમને ૧૦ વર્ષ માટે આરઆઈ ભોગવવાની અને ૧ વર્ષ માટે વધુ આરઆઈની ડિફોલ્ટ શરત સાથે રૂ. ૧ લાખનો દંડ ચૂકવવાની સજા ફટકારી હતી. અપીલકર્તાએ દોષિત ઠેરવવા અને સજાને હાઈકોર્ટમાં પડકાર્યો હતો. પ્રાથમિક વલણ એ હતું કે આરોપીની ૧૯.૨.૧૯૯૩ પર ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને તે સંબંધમાં પોલીસ અધિકારીઓને તાર મોકલવામાં આવ્યો હતો. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જ્યારે અન્ય સહ-આરોપીઓને શંકાનો લાભ આપવામાં આવ્યો હોય, ત્યારે આરોપી-અપીલકર્તાને દોષિત ઠેરવવાનો કોઈ આધાર નથી. કાયદાની કલમ ૧૫ હેઠળ દોષિત ઠેરવવા માટે કોઈ પણ સભાન કબજો દર્શાવવા માટે કોઈ સામગ્રી ન હતી. કોઈ પણ સંજોગોમાં, કલમ ૫૦ની જરૂરિયાતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું. ઉચ્ચ અદાલતે ૧૯.૨.૧૯૯૩ પર મેઘ સિંહની ધરપકડ સંબંધિત અરજીને આ આધાર પર નકારી કાઢી હતી કે રેકૉર્ડ પરના પુરાવા સ્થાપિત કરે છે કે અરજી/તાર ૨૪.૨.૧૯૯૩ પર પ્રાપ્ત થયો હતો અને માત્ર અગાઉની તારીખ સૂચવવામાં આવી હોવાથી, એવું ન કહી શકાય કે આરોપીની ખરેખર

૧૯.૨.૧૯૯૩ પર ધરપકડ કરવામાં આવી હતી.સભાન કબજાની અરજી પર આવતા એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ફરિયાદી પક્ષે પૂરતા પુરાવા રજૂ કર્યા હતા કે આરોપી ભૌતિક કબજામાં હતો અને કાયદાની કલમ ૫૪ ની દ્રષ્ટિએ સભાન કબજો માનવામાં આવતો હતો સિવાય કે તેનાથી વિપરીત સાબિત થાય.આરોપી આવું કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે.તેથી, સભાન કબજો સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો હતો.જેથી આરોપીની અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી.વધુમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૫૦ નો કોઈ ઉપયોગ નથી કારણ કે અરજદારની કોઈ વ્યક્તિગત શોધ નહોતી.પરિણામે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો અને સજાને સમર્થન આપવામાં આવ્યું.

આરોપી-અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે કેસની હકીકતો અવતાર સિંહ અને અન્યો ઓઆરએસ સાથે ખૂબ સામ્યતા ધરાવે છે.પંજાબ રાજ્ય (૨૦૦૨ (૭) SCC ૪૧૯).સભાન કબજો સાબિત થયો ન હોવાથી, આરોપી-અપીલકર્તાની દોષિતતા એ સહ-આરોપીઓથી અલગ આધાર પર ન હોઈ શકે જેમને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.કાયદાની કલમ ૫૦ની જરૂરિયાતોનું પાલન ન કરવું દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે.

જવાબમાં, પ્રતિવાદી-રાજ્યના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે સભાન કબજો સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો છે અને કાયદાની કલમ ૫૪ ના તર્કને લાગુ કરીને જ્યારે ભૌતિક કબજો સ્થાપિત થાય છે, ત્યારે સભાન કબજો હોવાની

ધારણા છે.માત્ર એટલા માટે કે સહ-આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે, જે આરોપી-અપીલકર્તાને નિર્દોષ ઠેરવવાનું પરિબળ ન હોઈ શકે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે કોઈ વ્યક્તિગત શોધ ન હોવાથી, કાયદાની કલમ ૫૦ લાગુ પડતી નથી.

ત્યાં સભાન કબજો હતો કે કેમ તે વાસ્તવિક પૃષ્ઠભૂમિના સંદર્ભમાં નક્કી કરવું પડશે.રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓમાંથી જે હકીકતો બહાર આવી શકે છે તે એ છે કે આરોપી પ્રતિબંધિત ચીજવસ્તુઓ ધરાવતી બારની થેલીઓ પર બેઠો હતો.

કલમ ૨૦ (બી) પ્રતિબંધિત ચીજવસ્તુઓ રાખવાને ગુનો બનાવે છે.કલમ ૨૦ કાયદાના પ્રકરણ IV માં દેખાય છે જે આવી ચીજવસ્તુઓના કબજા માટેના ગુના સાથે સંબંધિત છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે કબજાને ગેરકાયદેસર બનાવવા માટે, સભાન કબજો હોવો આવશ્યક છે.

તે પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે કે જ્યાં સુધી કબજો જરૂરી માનસિક તત્વ સાથે જોડવામાં ન આવ્યો હોય, એટલે કે સભાન કબજો અને આવા કબજાની પ્રકૃતિ વિશે જાગૃતિ વિના માત્ર કબજો નહીં, ત્યાં સુધી કલમ ૨૦ આકર્ષાય નહીં.

'કબજો' અભિવ્યક્તિ એક બહુરૂપી શબ્દ છે જે વિવિધ સંદર્ભોમાં વિવિધ રંગો ધારણ કરે છે.તે સંદર્ભમાં જુદી જુદી પૃષ્ઠભૂમિમાં જુદા જુદા અર્થો ધરાવી શકે છે.તે અશક્ય છે, જેમ કે સુપ્રિટેન્ડેન્ટ એન્ડ રિમેમ્બ્રાન્સર ઓફ લીગલ અફેર્સ, પશ્ચિમ બંગાળ વિ. અનિલ કુમાર ભુન્જા અને અન્યો અન્યમાં જોવા મળ્યું હતું. (AIR ૧૯૮૦ SC ૫૨), તમામ કાયદાના સંદર્ભમાં તમામ પરિસ્થિતિઓને સમાન રીતે લાગુ પડતી "કબજો" ની સંપૂર્ણપણે તાર્કિક અને અન્યો ચોક્કસ વ્યાખ્યા તૈયાર કરવા માટે.

'સભાન' શબ્દનો અર્થ થાય છે કોઈ ચોક્કસ હકીકત વિશે જાગૃતિ.તે મનની એક સ્થિતિ છે જે ઇરાદાપૂર્વક અથવા હેતુપૂર્વક છે.

જેમ કે ગુણવંતલાલ વિ. ધ સ્ટેટ ઓફ એમપીમાં નોંધ્યું છે. (એ. આઈ. આર. ૧૯૭૨ એસ. સી. ૧૭૫૬) આપેલ કેસમાં કબજો ભૌતિક કબજો હોવો જરૂરી નથી પરંતુ તે રચનાત્મક હોઈ શકે છે, જે પ્રશ્નના કિસ્સામાં વસ્તુ પર સત્તા અને નિયંત્રણ ધરાવે છે, જ્યારે જે વ્યક્તિને ભૌતિક કબજો આપવામાં આવે છે તે તેને તે સત્તા અથવા નિયંત્રણને આધિન રાખે છે.

'કબજો' શબ્દનો અર્થ કબજો મેળવવાનો કાનૂની અધિકાર છે (જુઓ હેલ્થ વિ. ડ્રોઉન (૧૯૭૨) (૨) ઓલ ઈઆર ૫૬૧ (એચએલ).એક રસપ્રદ કેસમાં એવું

જોવા મળ્યું હતું કે જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ પોતાનો હાથ તેની માતાના ફ્લેટમાં રાખે છે જે તેના પોતાના ઘર કરતાં વધુ સુરક્ષિત છે, તો તેને તેનો કબજો હોવાનું માનવામાં આવે છે.(સુલિવાન વિ. અર્લ ઓફ કેથનેસ (૧૯૭૬ (૧) ઓલ ઈઆર ૮૪૪ (ક્યુબીડી) જુઓ.

એકવાર કબજો સ્થાપિત થઈ જાય તે પછી જે વ્યક્તિ દાવો કરે છે કે તે સભાન કબજો ન હતો તેણે તેને સ્થાપિત કરવો પડશે, કારણ કે તે કેવી રીતે કબજામાં આવ્યો તે તેના વિશેષ જ્ઞાનમાં છે.કાયદાની કલમ ૩૫ કાયદામાં ઉપલબ્ધ ધારણાને કારણે આ સ્થિતિને વૈધાનિક માન્યતા આપે છે.કલમ ૫૪ની દ્રષ્ટિએ પણ આવી જ સ્થિતિ છે, જ્યાં ગેરકાયદેસર ચીજવસ્તુઓના કબજામાંથી ધારણા પણ મેળવી શકાય છે.આ સ્થિતિ મદન લાલ અને અબ્ર વિ. માં પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી.હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય (૨૦૦૩ (૬) સ્કેલ ૪૮૩).

વર્તમાન કેસની વાસ્તવિક સ્થિતિમાં માત્ર કબજો જ નહીં પરંતુ સભાન કબજો પણ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો છે.આરોપી-અપીલકર્તા દ્વારા એવું દર્શાવવામાં આવ્યું નથી કે કાયદાની કલમ ૩૫ અને ૫૪ની તાર્કિક પૃષ્ઠભૂમિમાં કબજો સભાન ન હતો.

હવે પ્રશ્ન એ આવે છે કે શું કાયદાની કલમ ૫૦નું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું.

કલમ ૫૦નું ખાલી વાંચન દર્શાવે છે કે તે માત્ર વ્યક્તિની વ્યક્તિગત શોધના કિસ્સામાં જ લાગુ પડે છે.તેનો વિસ્તાર વાહન અથવા કન્ટેનર અથવા થેલી અથવા પરિસરની તપાસ સુધી નથી.(કાલેમા તુમ્બા વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અબ્ર જુઓ. (જે. ટી. ૧૯૯૯ (૮) એસ. સી. ૨૯૩), પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ બલદેવ સિંહ (જે. ટી. ૧૯૯૯ (૪) એસ. સી. ૫૯૫), ગુરબક્ષ સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય (૨૦૦૧ (૩) એસ. સી. સી. ૨૮).કલમ ૫૦ની ભાષા સ્પષ્ટ રીતે સ્પષ્ટ છે કે શોધ પરિસર, વાહનો અથવા વસ્તુઓની શોધથી વિપરીત વ્યક્તિના સંબંધમાં હોવી જોઈએ.આ સ્થિતિને બલદેવ સિંહના કેસમાં (ઉપરોક્ત) બંધારણીય ખંડપીઠે શંકાની બહાર સમાધાન કર્યું હતું.સ્થિતિ હોવા ઉપર, કાયદાની કલમ ૫૦નું પાલન ન કરવા અંગેની દલીલ પણ કોઈ આધાર વગરની છે.

અવતાર સિંહ અને અન્યો ઓઆરએસ. વી. માં નિર્ણયપંજાબ રાજ્ય (૨૦૦૨ (૭) SCC ૪૧૯) ને એક અલગ વાસ્તવિક પૃષ્ઠભૂમિમાં પ્રસ્તુત કરવામાં આવ્યું હતું.તે કિસ્સામાં વસ્તુઓ ટ્રકમાં લઈ જવામાં આવી રહી હતી.ટ્રકમાં ઘણા લોકો સવાર હતા.તે પુરાવા દ્વારા સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું ન હતું કે તેમાંના કોઈની પાસે કોઈ સભાન કબજો હતો.તે પણ એકમાત્ર પરિબળ હતું જેની નોંધ લેવામાં આવી ન હતી.જ્યારે આરોપીની ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ (ટૂંકમાં

'સંહિતા') ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ તપાસ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે આરોપોના સારને તેના ધ્યાનમાં લાવવામાં આવ્યો ન હતો, ખાસ કરીને કબજાના પાસા સાથે. એવું પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે આરોપી વ્યક્તિઓ ટૂંકના મજૂરો હોવાની શક્યતા પુરાવા દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવી ન હતી. તે કેસમાં ખાસ નોંધાયેલા કેટલાક વિશિષ્ટ તથ્યાત્મક પાસાઓને ધ્યાનમાં રાખીને નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હોવાથી, તે આરોપીઓને પણ કોઈ મદદ કરતું નથી.

પરિસ્થિતિકીય લવચીકતા, એક વધારાની અથવા અલગ હકીકત બે કેસમાં તારણો વચ્ચે અથવા એક જ કેસમાં બે આરોપી વચ્ચે તફાવતની દુનિયા બનાવી શકે છે. દરેક કેસ તેના પોતાના તથ્યો પર આધાર રાખે છે અને એક કેસ અને બીજા કેસ વચ્ચે નજીકની સમાનતા પૂરતી નથી કારણ કે એક નોંધપાત્ર વિગત સમગ્ર પાસાને બદલી શકે છે. તે ફોજદારી કેસોમાં વધુ સ્પષ્ટ છે જ્યાં ચુકાદાની કરોડરજી હકીકત આધારિત હોય છે.

અમને આ અપીલમાં કોઈ તથ્ય દેખાતું નથી, જે બરતરફીને પાત્ર છે, અને અમે આમ નિર્દેશ આપીએ છીએ.

અપીલ ફગાવી દેવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*